

Rembalski, Andrzej

Wystawa poświęcona Janowi Czarnockiemu w Muzeum Narodowym w Kielcach

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 30/1, 195-196

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Obecnie wykład historii chemii prowadzony jest na dwu uniwersytetach (w Warszawie — wykładowca: niżej podpisany; w Poznaniu — wykładowca: dr W. Bergandy) jako wykład monograficzny; na Politechnice Łódzkiej w ramach Studium Podyplomowego dla asystentów (wykładowca: prof. dr R. Scloniewicz); elementy historii chemii podawane są również w ramach wykładu historii i filozofii nauk ścisłych na Politechnice Rzeszowskiej (wykładowca: dr inż. E. Roka-szewski). W trakcie dyskusji gotowości prowadzenia wykładu z historii chemii zadeklarowali: doc. dr M. Dąbrowska z UMCS w Lublinie, doc. dr Z. Matysikowa z Uniwersytetu Gdańskiego, dr Z. Kluz i dr K. Łopata z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Poinformowano także, że wykład taki może w Uniwersytecie Wrocławskim prowadzić prof. dr I. Z. Siemion. W ten sposób na kierunkach chemicznych wszystkich uniwersytetów w Polsce mogłaby być wykładana historia chemii. Wobec tego zebrani postanowili zwrócić się do odpowiednich władz o wprowadzenie wykładu historii chemii do obowiązujących programów nauczania.

Pewną trudność stanowi brak odpowiednich książek dla wykładowców, a zwłaszcza dla studentów, jednak według posiadanych wiadomości zostanie wydany do końca 1985 r. źródłowy podręcznik historii chemii. Zebrani zaapelowali również o zwiększenie pozycji biograficznych dotyczących chemików z różnych okresów.

Zaangażowanie uczestników Szkoły, a także piękno przyrody Karpacza spowodowały, że wszyscy obecni wynieśli duże korzyści z owych pięciu dni zajęć. Postanowiono kontynuować organizowanie Szkół Historii Chemii, które jednak powinny być każdorazowo ukierunkowane. Zaproponowano, by w 1986 r. poświęcić program zajęć rozwojowi technologii chemicznej.

Roman Mierzecki
(Warszawa)

WYSTAWA POŚWIĘCONA JANOWI CZARNOCKIEMU W MUZEUM NARODOWYM W KIELCACH

Od maja do września 1983 r. w Muzeum Narodowym w Kielcach czynna była wystawa: *Jan Czarnocki geolog Ziemi Kieleckiej*.

Inicjatorką zorganizowania tej interesującej ekspozycji i autorką scenariusza była kierowniczka Działu Przyrodniczego Muzeum Narodowego w Kielcach — mgr Eugenia Fijałkowska. W uroczystym otwarciu wystawy uczestniczyła córka Jana Czarnockiego — doc. Katarzyna Pawłowska.

Na wystawie eksponowano okazy geologiczne, dokumenty związane z życiem i działalnością publiczną Czarnockiego, rękopisy oraz wydawnictwa zawierające jego prace. Pochodziły one z Działu Przyrodniczego Muzeum Narodowego w Kielcach oraz ze zbiorów prywatnych Katarzyny Pawłowskiej. Ukazywały zwłaszcza związki Jana Czarnockiego z Kielecczyną i regionem Świętokrzyskim.

J. Czarnowski urodził się w Kielcach 24 maja 1889 r. Należał do najwybitniejszych polskich geologów pierwszej połowy XX w. Mimo że znaczną część życia spędził w Warszawie, związany był z ziemią rodzinną. Wzrastał w Kielcach w atmosferze szeroko rozumianego krajoznawstwa i regionalizmu. Pierwsze kroki na polu badań naukowych stawiał pod kierunkiem nauczycieli kieleckiej Szkoły Handlowej Miejskiej, a także twórcy i długoletniego kustosa muzeum regionalnego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego — Tadeusza Szymona Włoszka. Już w 1909 r. jako członek szkolnego koła przyrodniczego Czarnocki wspólnie z Janem Samsownikiem ofiarowali eksponaty geologiczne do muzeum. W pierwszym okresie działalności tej placówki współpracował przy tworzeniu działu geologicznego. Po

okresie studiów kierował Pracownią Geologiczną w Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie. Po wcieleniu Pracowni do Państwowego Instytutu Geologicznego brał udział jako referent do spraw geologii w Ministerstwie Przemysłu i Handlu w tworzeniu tego Instytutu.

Czarnocki prowadził aktywną działalność społeczną. Działał w Polskim Towarzystwie Geologicznym w Warszawie. Był również członkiem Zarządu Sekcji Powszechnych Uniwersytetów Regionalnych przy Związku Polskich Nauczycieli Szkół Powszechnych, delegatem PIG do Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Należał także do grupy założycieli Komitetu Obrony Puszczy Jodłowej. Aktywnie uczestniczył w organizacji muzeów regionalnych. Należał m. in. do grona współorganizatorów Wystawy Świętokrzyskiej eksponowanej w 1936 r. w Warszawie i Kielcach. Jan Czarnocki należał także do grona założycieli Muzeum Ziemi w Warszawie. Obok działalności społecznej prowadził przede wszystkim działalność naukową. Głównie zajmował się rozpoznaniem budowy geologicznej paleozoiku oraz osłony mezozoicznej i pokrywy kenozoicznej Gór Świętokrzyskich. Działalność naukową w regionie świętokrzyskim kontynuował również w czasie wojny oraz w pierwszych latach po jej zakończeniu. Już w roku 1943 opracował koncepcję utworzenia w Kielcach placówki naukowej. Oficjalnie została ona powołana w 1946 r. pod nazwą Instytutu Badań Regionalnych. Pracami Instytutu Czarnocki kierował do 1947 r., kiedy to przeniósł się ponownie do Warszawy, gdzie objął stanowisko dyrektora Państwowego Instytutu Geologicznego. Zmarł w Warszawie 16 grudnia 1951 r.

Na kieleckiej wystawie zaprezentowano wszechstronne dokonania Jana Czarnockiego, m. in. zebrane przez niego okazy geologiczne, opracowania naukowe, bogatą ikonografię. Ekspozycje zgrupowano w kilku działach: pierwszym — ukazującym działalność w Państwowym Instytucie Geologicznym w latach 1919—1939 oraz w okresie wojny. Szczególnie wiele ekspozycji obrazowało działalność Czarnockiego w Instytucie Badań Regionalnych. Większość opracowań z tego okresu zachowała się w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach.

Wystawa cieszyła się dużym zainteresowaniem licznych wycieczek, odwiedzających w sezonie letnim Kielce i region Świętokrzyski. Bogactwo i różnorodność zaprezentowanych na wystawie pamiątek po Janie Czarnockim wywołała u wielu zwiedzających uczucie żalu, że władze Kielc nie znalazły możliwości utworzenia stałej placówki muzealnej poświęconej temu wybitnemu badaczowi.

W latach 1977—1981 kieleckie organizacje społeczne podejmowały starania, aby w domu stanowiącym przez wiele lat miejsce pracy Czarnockiego zorganizować stałą ekspozycję poświęconą działalności geologów w Górach Świętokrzyskich. Niestety w związku z budową nowej dzielnicy mieszkaniowej dom ten ulegnie w najbliższym czasie rozbiórce.

Andrzej Rembalski
(Kielce)

SESJA POPULARNONAUKOWA POŚWIĘCONA XIX-WIECZNYM PLANOM INŻYNIERSKIM REGULACJI WISŁY

W dniach 23—24 czerwca 1984 r. odbyła się w Warszawie, w Muzeum Lenina — zorganizowana przez Komisję Przewodników Stołecznego Zarządu Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego — sesja popularnonaukowa na temat: *Najstarsze inżynierskie plany regulacji Wisły*. Była ona przeznaczona głównie dla kadry przewodnickiej z ośrodków turystycznych w dolinie Wisły